

Studentski život i finansiranje visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini

19. maj 2015.

Univerzitet u Banjoj Luci

Socijalna dimenzija visokog obrazovanja u Republici Srpskoj (RS) i Federaciji Bosne i Hercegovine (FBiH) - rezultati EUROSTUDENT istraživanja u RS i FBiH

Ivana Živadinović

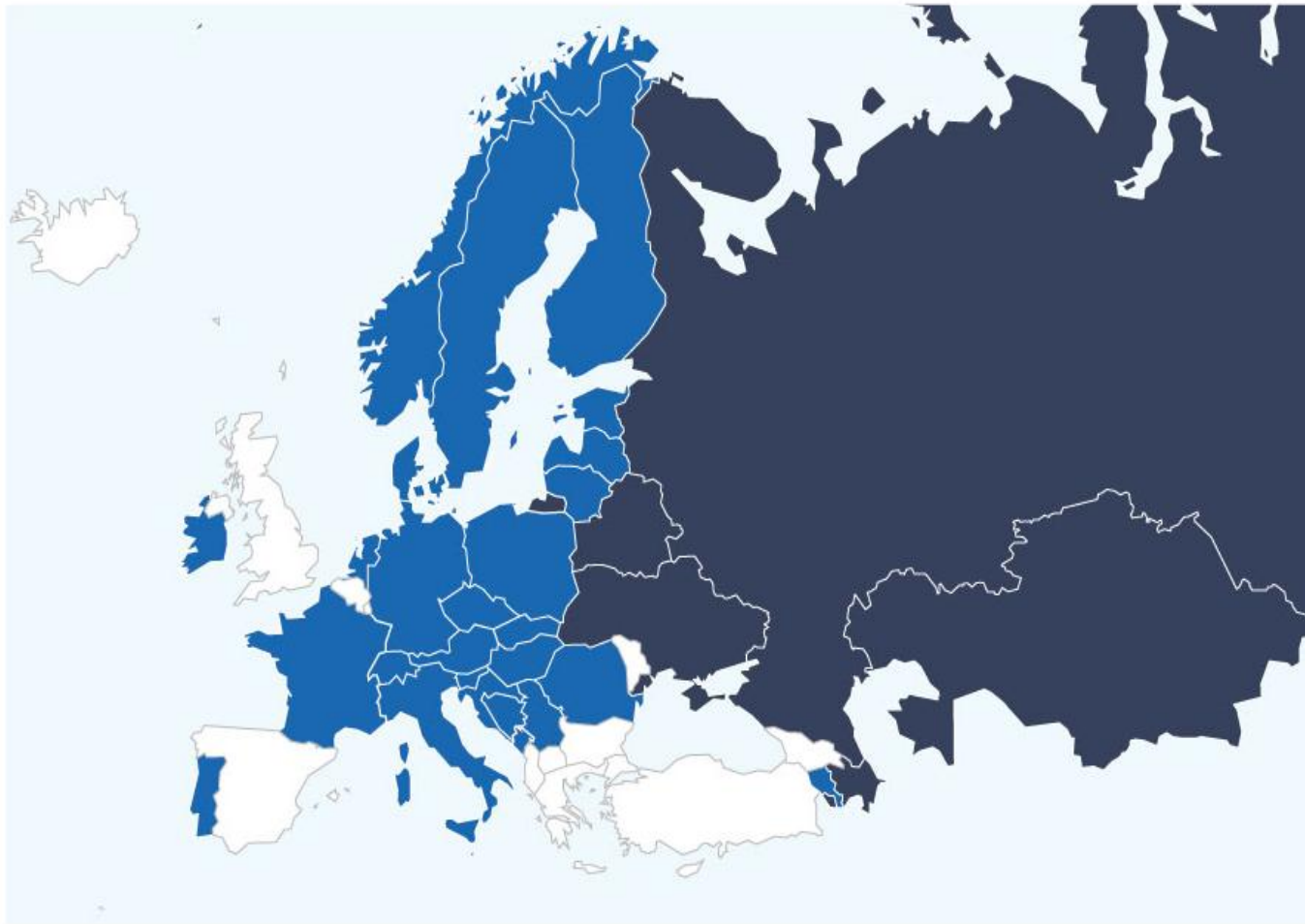
Centar za obrazovne politike

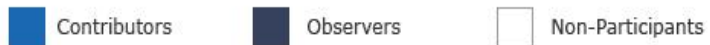
**Ka održivom i jednakopravnom
finansiranju *visokog obrazovanja*
u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Srbiji**

EUROSTUDENT V

members & partners

- 2012-2015
- 30 countries as contributors
- 2 countries as observers
- ≈385000 students

Socijalna dimenzija visokog obrazovanja

„Struktura studentska populacija u Evropi treba da oslikava raznolikost evropskih populacija“
(Leuven Communiqué, 2009)

„Proširenje pristupa visokom obrazovanju preduslov za društveni napredak i ekonomski razvoj“
(Bucharest Communiqué, 2012).

"Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i osnovne slobode iz stava 2 ovog člana, a ona obuhvataju: (...) Pravo na obrazovanje."
(Ustav Bosne i Hercegovine, član 2 stav 3)

*"(...) Visokom obrazovanju kojim se bave licencirane visokoškolske ustanove u Bosni i Hercegovini pristup neće biti ograničen, direktno ili indirektno, prema bilo kojoj stvarnoj ili pretpostavljenoj osnovi, kao što su: **spol, rasa, seksualna orijentacija, fizički ili drugi nedostatak, bračno stanje, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno, etničko ili socijalno porijeklo, veza s nekom nacionalnom zajednicom, imovina, rođenje, starosna dob ili neki drugi status.**"*

(Okvirni zakon o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini, član 7)

EUROSTUDENT teme

1. Socio-ekonomski položaj studenata
2. Tok studija
3. Obrazovanje pre studija
4. Uslovi i troškovi života
5. Mobilnost

Socijalna dimenzija danas

Obrazovanje roditelja u odnosu na tip završene srednje škole diplomaca i završene visokoobrazovne institucije

	Gimnazija	Srednja stručna škola
Osnovno obrazovanje	33,3	66,7
Srednje obrazovanje	40.2	59.8
Više obrazovanje	46.0	54.0
Visoko obrazovanje	57.0	43.0

Izvor: CONGRAD istraživanje o diplomiranim studentima, 2013

Socijalna dimenzija danas

Obrazovanje roditelja studenata i diplomaca u odnosu na opštu populaciju

	Anketa o potrošnji domaćinstva u BiH	Studenti - EUROSTUDENT istraživanje 2014		Diplomirani studenti - CONGRAD istraživanje
	2004	RS	FED	2013
Bez školske spreme i osnovno obrazovanje	43,6	1,9	3,0	3,5
Srednje obrazovanje	49,7	63,1	48,6	42,8
Više i visoko obrazovanje	9,4	35,0	48,4	53,6
Total	102,7	100	100	100

Izvor: UNDP, 2014

Finansijska situacija studenata

Ka održivom i jednakopravnom
finansiranju *visokog obrazovanja*
u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Srbiji

Zavisnost od izvora prihoda

	Srbija	Crna Gora	Federacija BiH	Republika Srpska
Zavisnost od porodice	90.7	69.8	89.6	81.9
Zavisnost od sopstvenih prihoda	4.1	20.0	3.8	3.1
Zavisnost od javne podrške	1.1	2.7	1.9	2.6
Drugo	4.1	7.5	4.7	12.3

Reprodukcija nejednakosti kroz reprodukovanje soc-ecc položaja roditelja i nisku zaposlenost studenata

Prosek 28 EUROSTUDENT zemalja

Zavisnost od izvora finansiranja	%
Zavisnost od porodice	47%
Samostalno zarađen prihod	35%
Zavisnost od javnih izvora prihoda	11%
Drugo	7%

Izvor: Hauschildt et al., 2015: 125

Finansijske poteškoće

U kojoj meri osećate finansijske poteškoće

	Srbija	Crna Gora	Federacija BiH	Republika Srpska
Veoma mnogo	9,9	11,0	9,8	9,3
-	21,0	25,4	15,4	18,8
-	41,0	39,4	37,3	43,1
-	18,6	17,9	18,0	19,8
Nimalo	9,5	6,4	19,4	9,1

Ka održivom i jednakopravnom
finansiranju *visokog obrazovanja*
u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Srbiji

Tempus

Zaposlenje

Ka održivom i jednakopravnom
finansiranju *visokog obrazovanja*
u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Srbiji

Tempus

Razlozi zaposlenja

	Srbija	Crna Gora	Federacija BiH	Republika Srpska
Studenti koji rade da bi pokrili troškove života	6.8	17.0	6.5	4.2
Studenti koji rade da bi stekli iskustvo	5.7	19.6	7.6	5.5
Studenti koji rade da bi pokrili troškove života I da bi stekli iskustvo	7.6	11.5	5.8	7.0
Studenti koji ne rade	79.9	51.9	80.0	83.3

Ka održivom i jednakopravnom
finansiranju *visokog obrazovanja*
u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Srbiji

Tempus

Vrsta zaposlenja

	Srbija	Crna Gora	Federacija BiH	Republika Srpska
Da, radim tokom celog semestra	11,9	32,6	7,5	6,5
Da, radim povremeno tokom semestra	12,7	18,9	15,6	13,9
Ne, ne radim tokom semestra	75,4	48,4	76,9	79,6

Ka održivom i jednakopravnom
finansiranju *visokog obrazovanja*
u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Srbiji

Tempus

Zaposlenje tokom studija

Studenti koji rade da bi pokrili troškove života:

- **Roditeljstvo** - značajan prediktor
- **Više finansijskih teškoća**
- Manje zadovoljni uslovima stanovanja
- Provode više vremena na poslu ***efikasnost**
- Manje zadovoljni opterećenjem poslom
- Značajno niža efikasnost studiranja
- Retko planiraju nastavak studija i odlazak u inostranstvo

Studenti koji rade da bi stekli iskustvo

- Najprivelegovanija kategorija u odnosu na obrazovanje roditelja i zanimanje roditelja
- Značajno češće žive sa roditeljima (ME, RS)

ALI → Ne postoji značajna razlika u tipu i kvalitetu posla koji obavljaju u odnosu na

Zaposlenje perspektiva

Kako ocenjujete svoje šanse na tržištu rada nakon diplomiranja

	Srbija	Crna Gora	Federacija BiH	Republika Srpska
Na nacionalnom nivou	3,45	3,58	3,77	3,79
Na internacionalnom nivou	3,19	3,64	3,29	3,62

Srbija, Federacija BiH i Republika Srpska →

→ bolje ocene šansi na internacionalnom nivou!

Ka održivom i jednakopravnom
finansiranju *visokog obrazovanja*
u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Srbiji

Tempus

Mobilnost

Ka održivom i jednakopravnom
finansiranju *visokog obrazovanja*
u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Srbiji

Tempus

Studije u inostranstvu

Da li ste studirali u inostranstvu?

	Srbija	Crna Gora	Federacija BiH	Republika Srpska
Da, jesam	1,7	7,1	2,8	1,3
Ne, ali planiram da idem	35,8	45,7	40,3	32,4
Ne, i ne planiram da idem	62,5	47,3	56,9	66,3

Veoma niske stope mobilnosti studenata!
Mobilnost većinom u zemlje bivše Jugoslavije.

Ka održivom i jednakopravnom
finansiranju *visokog obrazovanja*
u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Srbiji

Tempus

Priznavanje sertifikata

Da li su sertifikati (ESPB, diplome) koje ste stekli na studijama u inostranstvu priznati u vašoj matičnoj visokoobrazovnoj ustanovi?

	Srbija	Crna Gora	Federacija BiH	Republika Srpska
Da, sve je priznato	33,3	58,9	32,8	41,6
Da, ali delimično	23,5	10,0	16,4	12,1
Ne, ništa mi nije priznato	2,0	7,8	10,4	24,2
Ne znam (još uvek)	13,7	15,6	22,4	6,6
Nisam stekao/la sertifikat tokom studija u inostranstvu	27,5	7,8	17,9	15,5

Programi mobilnosti

U okviru kojih od navedenih programa studentske mobilnosti ste boravili u inostranstvu?

	Srbija	Crna Gora	Federacija BiH	Republika Srpska
EU program (ERASMUS, ERASMUS MUNDUS...)	10,6	22,1	15,2	28,9
Drugi programi studentske mobilnosti	14,9	37,2	25,8	40,7
Nisam išao/la preko programa	74,5	40,7	59,1	30,4

Ka održivom i jednakopravnom
finansiranju *visokog obrazovanja*
u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Srbiji

Tempus

Primarni izvor finansiranja mobilnosti

	Federacija BiH	Republika Srpska
Pomoć roditelja/porodice/partnera	48,9	61,9
Sopstveni prihod od zaposlenja ili ušteđevine	27,1	28,6
Studentski stipendija/kredit od zemlje u kojoj sam studirao/la	20,9	9,5
Stipendije/krediti dobijeni od matične države	0	0
Stipendija/kredit dobijena iz EU fondova (npr ERASMUS)	0	0
Finansiranje od strane privatnih firmi ili nevladinih organizacija (NVO).	0	0
Drugo	3,1	0

Relevantnost EUROSTUDENT rezultata

1. Institucionalna podrška studentima - kome i šta!
2. Finansiranje visokog obrazovanja
 - ✓ Identifikacija podzastuljenih grupa
 - ✓ Identifikacija ugroženih grupa
 - ✓ Studentski krediti/stipendije, subvencionisani smeštaj/ishrana
 - ✓ Institucionalni sistemi podrške
 - ✓ Efikasnost studija i kvalitet studijskih programa
3. Mobilnost
4. Povezanost sa tržištem rada
 - ✓ Prakse
 - ✓ Zaposlenje studenata

Hvala

Ivana Živadinovic

Centre for Education Policy, RS

izivadinovic@cep.edu.rs

**Towards Sustainable & Equitable
Financing of *Higher Education***
in Bosnia and Herzegovina, Montenegro and Serbia